

Abram wijkt af van Gods verbondsweg

Lezen: Genesis 16

Tekst: Genesis 16:15

Zingen:

Ps. 73:1

Ps. 119:33

Ps. 146:2, 3

Ps. 25:2

Ps. 93:1, 4

En Hagar baarde Abram een zoon; en Abram noemde den naam zijns zoons, dien Hagar gebaard had, Ismaël.

Geliefde gemeente, de apostel Paulus heeft een prachtige brief geschreven aan de christelijke gemeente in Rome. Het is een juweel in de Schrift, de Romeinenbrief. En wat heeft Paulus ten diepste in deze brief aan de gemeente van Rome willen schrijven over het geloofsleven?

Allereerst heeft hij heel duidelijk onder woorden mogen brengen hoe een arme zondaar tot het geloof in Christus komt. En vervolgens heeft hij heel rijk en diep mogen spreken over wat het geloofsleven inhoudt, en dat de rechtvaardige door het geloof zal leven.

Om dat nog duidelijker te maken aan de christenen in Rome, heeft Paulus het voorbeeld gebruikt van Abram. En hoe kan het ook anders, want Abram is de vader van alle gelovigen. En hoe is het geloofsleven duidelijk beschreven in het Oude Testament dan in het leven van deze aartsvader? Het geloof in de belofte van de komende Messias, het geloof in Christus Zelf.

En al leek het van de kant van Abram totaal onmogelijk te zijn dat de Heere Zijn belofte zou vervullen, toch schrijft Paulus in Romeinen 4 vers 20: *En hij heeft aan de beloftenis Gods niet getwijfeld door ongelooft, maar is gesterkt geweest in het geloof, gevende God de eer.*

Dus je zou kunnen zeggen: die Abram heeft nu nooit getwijfeld. Die Abram kon altijd maar geloven dat het goed zou komen. Althans, als je oppervlakkig deze tekst zou lezen. *Hij heeft aan de beloftenis Gods niet getwijfeld, maar is gesterkt geweest in het geloof.*

En toch, als je de geschiedenis van Abram zo nagaat, dan komen we er wel achter dat dat geloofsleven inderdaad zijn hoogtepunten had, maar ook zijn dieptepunten. En dat heeft Paulus ook duidelijk willen maken in Romeinen 4. Want hoe was dat geloofsleven van Abram dan? Stond hij inderdaad altijd op die hoogte? Nee, zegt Paulus, *hij heeft tegen hoop op hoop geloofd.*

Dat lijkt wat ingewikkeld, maar het betekent heel eenvoudig: er waren momenten in zijn geloofsleven dat hij een verkeerde hoop koesterde, en er waren momenten in zijn leven dat hij een levende hoop mocht beoefenen. En dat laatste hebben we gezien in Genesis 15, hoe de Heere dat geloof versterkte, en hoe dat sterke geloof gepaard ging met een levende hoop. Er zal zaad komen, en dat zaad zal wonen in het beloofde land. Ja, de Heere heeft er zelfs een verbond voor afgesloten met Abram. Zo was het in Genesis 15. Hij heeft op hoop geloofd en keek dwars door de onmogelijkheden heen naar de toekomst, en hij wist dat het zeker zou gebeuren.

Maar hoe komen we deze zelfde man al tegen in Genesis 16? Als een man die tegen hoop ging geloven. Toen hij een verkeerde hoop ging koesteren en te veel op de omstandigheden zag, begon hij af te wijken van de weg die de Heere met hem ging. Toen begon hij af te wijken van Gods verbondsweg, toen hij trouwde met Hagar en Ismaël geboren werd.

Zo willen we naar deze geschiedenis gaan luisteren. We schrijven als thema boven de prediking:

Abram wijkt af van Gods verbondsweg

Drie gedachten.

1. Ten eerste: een verkeerde raad van zijn vrouw.
2. Ten tweede: een grote onrust in zijn huis.
3. Ten derde: een schijnbare vervulling van Gods belofte.

1. Een verkeerde raad van zijn vrouw

Wat is de Heere goed geweest voor Abram. Hij kwam hem tegemoet in zijn geloofsstrijd. Weten jullie het nog, jongens en meisjes? Toen hij daar midden in de nacht in die tent zat. Nee, hij kon niet meer geloven dat God Zijn belofte ging vervullen. En toen de Heere zag dat Abram daar zat te tobben in zijn tent en niet slapen kon, ging Hij op bezoek bij Abram. Toen kwam Hij terug op Zijn eigen werk, op Zijn eigen belofte. En de Heere heeft het opnieuw gezegd: Abram, je zult een zaad krijgen. Je zult tot een groot volk worden. En dat volk zal in dit land wonen. En straks zal in dit land, uit jouw volk, de Christus geboren worden naar Zijn menselijke natuur, als de Middelaar Gods en der mensen.

Zo kwam de Heere Abram tegemoet in zijn geloofsstrijd. En wat deed de Heere? Hij sprak niet alleen opnieuw over Zijn beloften, maar Hij gaf er ook tekenen bij. Het eerste teken was het tellen van de sterren: zo groot zal je nageslacht zijn, Abram. En daarbij gaf de Heere ook dat heel bijzondere teken van de verbondssluiting.

En dat alles om het geloof in Abrams hart te versterken. En het werd versterkt. Abram mocht op hoop geloven: er zal zaad komen. God zal Zijn beloften gaan vervullen. En straks komt de Christus op Gods tijd. En Christus gaat vervullen wat ik voor Gods aangezicht heb moeten klaarmaken, namelijk dat die offerdieren geslacht moesten worden en dat het bloed tussen de stukken heeft gestroomd.

Ja, toen het geloof sterk werd in het hart van Abram en de Heere hem zo tegemoetkwam, toen zag hij de rijkdom van het genadeverbond. En hij geloofde het. Hij heeft er iets van ervaren, van de weg waarlangs God door Christus het eigendom werd van Abram en Abram het eigendom van God. Want de Heere kwam toch tot Abram tussen die stukken, over dat bloed, als een rokende oven en een vurige fakkel, om met hem in het verbond te treden door het bloed des verbonds.

Wel gemeente, kon de Heere het nog sterker, nog duidelijker zeggen tegen Abram, Zijn vriend? En dan het begin van Genesis 16: *Doch*. Ja, dat woordje *maar* of *doch*, ik heb u dat wel eens meer gezegd, dat kan evangelie zijn, maar hier tekent het een smart. *Doch Saraï, Abrams huisvrouw, baarde hem niet.*

Tien jaar zijn inmiddels voorbijgegaan. Tien jaar geleden zijn ze geroepen uit Ur der Chaldeeën, aangekomen in het land der belofte, en nu, tien jaar later, nog geen vervulling. Dat duurt lang, hè, tien jaar. Wat een beproeving voor Abram. Maar niet minder voor Saraï. Ja, vooral ook voor haar. Want het was in het Oude Oosten een smaad als een vrouw onvruchtbaar bleek te zijn.

Wat is het moeilijk voor haar geweest. En wat is het moeilijk voor mensen die dit ook ondervinden. Het kan zoveel eenzaamheid geven, verachting soms. Je kunt je zo ellendig voelen, zo aangevochten. Zo moet het voor Saraï geweest zijn. Maar weet u wat het voor Saraï helemaal zo moeilijk maakte? Het was een onbegrepen weg. Want ze zag het wel bij de Heere vandaan. Er staat in vers 2: *Zie toch, de Heere heeft mij toegesloten, dat ik niet bare.*

Het is de Heere Die ervoor zorgt dat ik geen kindje ter wereld breng. En toen het steeds duidelijker leek te worden voor Saraï, begon haar geloof te wankelen. Welk geloof? Dat de Heere de belofte in haar zou vervullen. O ja, ze bleef zich wel vasthouden aan de belofte dat de Heere het in Abram zou gaan vervullen. Maar naarmate zij ouder werd en het onmogelijker leek dat zij een kind ter wereld zou brengen, raakte zij het geloof kwijt dat zij de moeder zou zijn van het beloofde zaad. Ja, ze erkende: de Heere heeft mijn baarmoeder toegesloten.

Maar er is nog iets wat het voor Saraï heel moeilijk gemaakt moet hebben. Ik weet niet of het u wel eens opgevallen is, maar elke keer als de Heere kwam met de belofte van het zaad, van dat grote volk en van de Messias, sprak Hij tot Abram. Abram zal tot een groot volk worden. Abrams zaad zal zijn als het stof der aarde. De Heere heeft het zelfs zo gezegd: uit Abrams lijf, uit Abrams lichaam, zal zijn zaad voortkomen. Tot nu toe heeft de Heere nergens gesproken over Saraï. Pas in Genesis 18 komt de belofte heel persoonlijk, heel concreet tot Saraï. Maar tot hiertoe leek de Heere haar naam niet te noemen.

En toch heeft ze het van Abram gehoord: er zal zaad komen, een groot volk. Maar zij stond er buiten. Kennelijk zal dat zaad van Abram niet uit haar gebouwd worden. Persoonlijk had zij de belofte niet ontvangen. Ze stond er voor haar waarneming totaal buiten. Is het dan een klein beetje voor ons verstand te begrijpen dat Saraï in deze geloofsstrijd met dat voorstel komt: *Ga toch in tot mijn dienstmaagd; misschien zal ik uit haar gebouwd worden.*

We kunnen uit vers 1 opmaken dat Saraï een Egyptische slavin heeft gehad. Dat was een van haar slavinnen, een van haar dienstmeisjes. Haar naam is Hagar. Waarschijnlijk stond zij als het ware bovenaan bij alle dienstmeisjes die Saraï had. Verschillende verklaarders zeggen dat Hagar afkomstig is uit Egypte. Dat blijkt ook uit het Woord van God. Maar we weten dat Abram een poosje in Egypte is geweest toen er hongersnood kwam, toen hij nog maar net in het land Kanaän was. En daar staat geschreven dat Farao goed wilde zijn voor Abram, omdat hij Saraï van hem afgenomen had. Dan lees ik in Genesis 12 vers 16: *En hij deed Abram goed om harentwil, zodat hij had schapen en runderen, en ezelen, en dienstknechten, en dienstmaagden.* Dus Farao heeft dienstknechten en dienstmaagden aan Abram gegeven. Ongetwijfeld is Hagar een van die dienstmaagden geweest. En zo is zij terechtgekomen in het tentenkamp van Abram en Saraï.

En nu het voor Saraï steeds duidelijker lijkt te worden: uit mij zal dat volk niet gebouwd worden, dan moet het maar uit Hagar, uit mijn beste slavin. Daarom komt Saraï, ten einde raad, met dit voorstel. En zij gaf dit als een raad aan haar man.

Er is nog iets wat hier op de achtergrond een rol speelt. Ik wist dat zelf ook niet, ik kwam er ook bij de bestudering van deze preek achter. Dat had alles te maken met de gangbare wetten in die tijd. Die wetten werden de wetten van Hammurabi genoemd. Die golden al in Ur der Chaldeeën, waar Abram en Saraï vandaan kwamen, maar ook in Kanaän en in al die landen van die tijd. In deze wetten was de mogelijkheid van draagmoederschap opgenomen. Niets nieuws onder de zon, dus! De Bijbel zegt het al, en dan praten we over vierduizend jaar geleden. Toen waren er al zondige wetten die koningen en regeringen uitvaardigden, die tegen de wil van God ingingen en ook tegen de scheppingsorde.

Wat stond er dan in die wet geschreven? Als er een meesteres was die onvruchtbaar bleef, dan mocht ze haar persoonlijke slavin aan haar man geven om bij die slavin een kind te verwekken. Maar dat kind zou dan niet het kind van de slavin zijn, maar het kind van de meesteres. Deze wetten kenden Abram en Saraï vanuit hun opvoeding. In deze cultuur zijn zij opgegroeid. En wat zien we dan? Dat gangbare wetten invloed kunnen hebben op mensen, zelfs op kinderen van God. En daarin ligt ook een les voor de tijd waarin wij leven. Wat moeten wij altijd alert blijven op wetten die beraamd worden, juist die wetten die tegen Gods Woord en Gods wet ingaan. En wat blijkt zo dikwijls? Als een wet wat langer bestaat, dan worden zulke wetten gewoon. Maar wetten die tegen Gods wil ingaan, mogen niet gewoon gaan worden. Dan is het grote gevaar dat het zo gewoon wordt dat het zelfs invloed gaat uitoefenen op het christenleven.

En we zien het hier. Welke invloed deze wetten op de achtergrond ook hebben gehad bij het voorstel van Saraï, samen met allerlei andere factoren kwam zij met deze raad. Maar het was een verkeerde raad. Een zondige raad van Saraï aan haar man. Want in de schepping had de Heere het gelegd: één man, één vrouw. In de scheppingsorde van de Heere ligt niet de mogelijkheid om twee of drie of vier vrouwen te hebben. En daarin is ook geen plaats voor draagmoederschap. Daarom was de raad van Saraï een verkeerde raad, een zondige raad. Maar wel een raad, een voorstel, dat Abram aannam. En ook daarin ligt een les. Wij moeten altijd weer waakzaam zijn, gemeente. Weet u wat Calvijn schrijft bij deze geschiedenis? Dat greep mij best aan. Achter dit voorstel van Saraï zit de duivel. En is dat niet iets om van te schrikken? Want Saraï is een kind des Heeren. De duivel is continu bezig om een mensenkind, ja zelfs Gods kinderen, van de verbondsweg af te trekken.

Zo kan de duivel, jongeren, verkeerde vrienden op je weg plaatsen die jou een verkeerde raad geven, die jou een verkeerd voorstel doen. Ga zaterdag mee met me. Ik heb een leuke tent gevonden, joh, zo gezellig daar. Of: ik heb nou toch zoiets moois gezien, joh, zo'n geweldige film, die moet je kijken. Zal ik vanavond het linkje even doorsturen? Als je ouders op bed liggen kun je dat makkelijk doen. En je valt ervoor. Je dagboekje blijft dicht, je Bijbeltje blijft dicht, en de ene zonde na de andere zonde komt via je beeldschermpje bij je binnen. Gevallen voor een verkeerde raad.

Het kan zelfs in het gezin plaatsvinden, dat blijkt hier. Dat een man een verkeerde raad aan zijn vrouw geeft of andersom. Of dat ouders een verkeerde raad aan hun kinderen geven of andersom. Ja, het kan zelfs zijn dat de duivel een kind van God gaat misbruiken om een ander op een verkeerd pad te leiden. Zie het hier in deze geschiedenis. Saraï, die we kennen vanuit Hebr 11 als een vrouw met geloof, als een kind des Heeren, brengt haar man en zichzelf op het verkeerde pad. En al kwam het misschien bij Saraï op uit goede bedoelingen, en hield ze wel die belofte van God voor ogen van dat grote volk dat uit Abram zal voortkomen, toch kwam ze met dit voorstel op een verkeerde, eigen gekozen weg terecht. Ten diepste een weg van de werken der wet.

Wat gebeurt hier eigenlijk in dat tentenkamp van Abram? Laat ik het heel eenvoudig zeggen, jongens en meisjes. Weet je wat Saraï wil? Ze wil de Heere een handje meehelpen. Saraï denkt: ik ga de Heere meehelpen, zodat Zijn belofte vervuld kan worden.

En hoe moeten we dat nu zien in het licht van heel de Bijbel? Dan maak ik even een klein uitstapje naar Galaten 4. Daar gaat Paulus het werkverbond en het genadeverbond met elkaar vergelijken. En dan gaat hij aan deze twee verbonden twee vrouwen verbinden. Aan het werkverbond verbindt hij Hagar, en aan het genadeverbond verbindt hij Sara, hoewel Sara dat op dit moment totaal niet meer ziet. Daarom staat Hagar in de Bijbel als symbool voor de werken van de wet. Alsof je door je eigen werk en je eigen dingetjes de belofte van God zou kunnen vervullen, met name die belofte dat de Heere een goddeloze zondaar door het bloed van Christus zal zalig maken.

En wat gaat er nu gebeuren in het leven van een mensenkind dat geen oog meer heeft voor dat wonderlijke genadeverbond, waar alles gaat om genade, waar alles van de mens er niet meer toe doet, waar alles van de mens wordt afgesneden om Eén Mens over te houden, Jezus Christus, Die God en Mens is in één Persoon? Als dat zicht vertroebeld wordt, als ware gelovigen hun ogen gaan sluiten voor het heerlijke karakter van het genadeverbond, wat zie je dan gebeuren? Dan vallen ze terug in het werkverbond. Dan gaan ze het zelf weer doen. Dan gaan ze zelf wege bedenken, zodat Gods belofte vervuld kan worden.

Bent u er ook nog mee bezig, lieve gemeente? Wie is hier nog bezig om het zelf op te lossen? En dat is niet alleen dat je probeert Gods wet te houden. Dat is ook het koesteren van je eigen gedachten en je eigen invullingen hoe de Heere het allemaal moet doen. Maar om daar nu eens alles van los te komen en eraan te sterven. Misschien bedoel je het wel met goede bedoelingen. Misschien doe je het allemaal wel heel serieus. Maar als een mens voortgaat in de werken van de wet, als een mens voortgaat in eigen gekozen wegen, als een mens af gaat dwalen van de verbondsweg, gaat het verkeerd. En dat zien we hier in het tentenkamp van Abram en Saraï gebeuren.

2. Een grote onrust in zijn huis

Saraï kwam dus met die verkeerde raad bij haar man. En Abram neemt het over. Kijkt u maar in vers 2 tot en met 4: *Abram hoorde naar de stem van Saraï. Zo nam Saraï, Abrams huisvrouw, Hagar, de Egyptische, haar dienstmaagd, ten einde van tien jaren, dat Abram in het land Kanaän gewoond had, en zij gaf haar aan Abram, haar man, hem tot een vrouw. En hij ging in tot Hagar, en zij ontving.* Dus Abram gaat trouwen met Hagar. En ze raakt inderdaad in verwachting. Toen begon de ellende. Toen kwam de onrust. Het kon ook niet anders, want Abram en Saraï weken af van Gods weg.

Wat gebeurt er? Eerst kijken we naar Hagar. Hagar trouwt met Abram, zij raakt van Abram in verwachting, en wat blijkt dan? Ze wordt zeer hoogmoedig. Later zal koning Salomo ervan zeggen: *Als men zijn knecht van jongs af weelderig houdt, zal hij in zijn laatste een zoon willen zijn.* Wat bedoelt Salomo met deze woorden? Als je een slaaf of slavin hebt en je geeft die wat ruimte, je gaat zo iemand verwennen, dan is het gevaar aanwezig dat zo'n slaaf of slavin denkt dat hij als een zoon of dochter is en dat hij heel veel rechten heeft, dezelfde rechten als een zoon of dochter in een gezin.

Maar Hagar bleef de slavin, het dienstmeisje van Saraï. Wat meende zij nu? Dat zij door het huwelijk met Abram meer geworden was dan Saraï. Nota bene, ze is dat tentenkamp binnengekomen als een Egyptische slavin. En nu? Nu is ze getrouwd met een rijke herdersvorst. Nu is Abram haar man geworden. En daarmee werd Hagar gevoed in haar hoogmoed. Nu komt het openbaar. Ze gaat Saraï verachten. Ze gaat minachtend op Saraï neerkijken. Ze gaat Saraï bekijken alsof Saraï de slavin is. En in haar blik laat ze merken dat zij Saraï van weinig waarde meer acht. Hagar zag in Saraï haar meesteres niet meer.

Er ontstond in dat huisgezin net zoiets als wat je later tegenkomt in het huisgezin van Elkana. Die had twee vrouwen, Hanna en Peninna. En Peninna had kinderen en Hanna niet. En wat gaat Peninna doen? Die gaat Hanna verachten. Ze gaat Hanna vernederen. Maar weet u wat Hanna toen deed? En dat missen we bij Saraï. Hanna vluchtte tot God. Ja, weet u waar? Hanna vluchtte met heel haar vernedering, met heel haar smart, met al haar zorgen naar Gods huis. En daar knielde zij neer, bij dat onvergetelijke plekje voor haar in Gods huis, namelijk het altaar, waar de offerdieren werden geslacht, waar in het bloed de verzoening vloeide. Daar kwam Hanna terecht met al haar nood. Daar stortte zij haar hart uit. En daar smeekte zij om verlossing.

Doet Saraï dat ook? Nee. Dan gaan we eens even naar Saraï kijken, wat dit alles bij haar teweegbrengt. In deze ellende wordt zij boos. Saraï wordt toornig. En ze gaat naar haar man toe. Ze gaat haar man de schuld geven van heel deze ellende. Ze zegt in vers 5: *Mijn ongelijk zij op u; ik heb mijn dienstmaagd in uw schoot gegeven, en nu zij ziet dat zij ontvangen heeft, ben ik veracht in haar ogen; de Heere richte tussen mij en tussen u.*

Wat zien we hier gebeuren, gemeente? Het is allemaal ontdekkend, hè? Kun je nog een beetje moed opbrengen om ernaar te luisteren? Ze gaat Abram de schuld geven. Abram moet haar gaan bestraffen over de manier waarop ze met Saraï omgaat. En ze roept zelfs de Naam van de Heere erbij aan. Die moet dan maar richten tussen jou en mij. Nee, dat was niet goed van Saraï. Wie is met dat voorstel gekomen? Wie is met deze verkeerde raad gekomen? Abram niet, maar zichzelf. Zijzelf was de oorzaak van de onrust. En in plaats dat ze ermee de schuld komt voor God, gaat ze de schuld van de onrust bij haar man leggen. En wie dat doet, handhaaft zichzelf. En wat zie je dan ook bij Saraï bovenkomen? Ook hoogmoed.

En Abram dan? Hoe is die eronder? Hij gaat zich niet verdedigen als de aanklacht bij hem wordt neergelegd. Hij gaat niet zeggen: Saraï, dat zie je niet goed, nu leg jij de schuld bij mij, maar het was toch jouw voorstel? Nee, dat zegt Abram niet. Wat zegt hij dan wel, vers 6? *Zie, uw dienstmaagd is in uw hand; doe haar wat goed is in uw ogen.* Uit deze woorden kunnen we wel opmaken dat Abram bekend was met die wetten van Hammurabi. Want daarin stond inderdaad dat de slavin die de onvruchtbare meesteres ten huwelijk gaf aan een man, slavin bleef, ondanks dat huwelijk, ondanks dat er een kind geboren zou worden. Daarin stond ook dat die meesteres haar slavin zou mogen blijven vernederen.

Dat woordje *vernederen* moeten we wel goed opvatten. Dat betekent niet dat Saraï Hagar het heel moeilijk ging maken, maar het betekent heel eenvoudig dat Saraï als meesteres haar dienstmeisje Hagar weer op de juiste plaats neerzet. Alsof Abram tegen Saraï zegt: Saraï, zeg maar tegen Hagar dat ze gewoon je dienstmeisje blijft en dat ze gewoon al dat huishoudelijke werk voor je moet blijven doen.

Was dat goed van Abram om zo te reageren? Ook niet. Weet u wat Abram als priester van zijn gezin, als hoofd van het gezin, had moeten zeggen? O Saraï toch, wat zijn we samen van het heilspoor afgegaan. O ja, jij bent wel met dat voorstel gekomen, maar ik heb het aanvaard. En weet je, Saraï, wat we nu niet gedaan hebben? We hebben onze knieën niet gebogen voor God. Saraï, weet je wat ik nu niet gedaan heb, wat ik in het verleden wel gedaan heb? Ik heb geen altaar gebouwd. Ik heb geen dier geslacht. We hebben niet gebogen onder de weg die de Heere besloten had. Saraï, we hebben gezondigd. Maar nee, dat horen we Abram ook niet zeggen. Dus ook Abram handhaaft zichzelf. Ook hij komt op dit moment niet in de verootmoediging. En wie niet in de verootmoediging is, ligt in de strikken van de hoogmoed.

Vanmorgen wordt mij en u deze spiegel voorgehouden, niet uit een gewoon boek, maar uit het Woord van God. Het is God Zelf Die ons deze spiegel voor ogen houdt. En we worden allemaal, hoofd voor hoofd, heel persoonlijk geroepen in die spiegel te zien. Wat zijn wij mensen zondige mensjes. Toch handhavers van onszelf. Wat zit die zonde van hoogmoed ook in ons hart.

En ik weet niet hoe het u vergaat, maar ik vind het zo'n hardnekkige zonde. Ik kan er zelf niet aan sterven. U wel? Jij wel? We staan altijd weer te hoog met onszelf. We denken altijd toch heimelijk weer iets meer te zijn dan een ander. Zelfs onder de dekmantel van vroomheid en uitwendige godsdienst.

Weet u wat ik de meest verschrikkelijke ontdekking in mijn leven vond? Dat er zelfs zo iets bestaat als nederige hoogmoed. Dan kun je ootmoedig lijken. Dan kun je de Naam van de Heere erbij aanroepen. En toch van binnen hoogmoed. Ik ga steeds meer begrijpen dat kinderen Gods vroeger wel eens tegen anderen zeiden: vraag maar veel om ontdekkende genade. Niet vanwege de ontdekking op zichzelf, maar om twee andere redenen: om de zonde te zien en eraan te mogen sterven, en tegelijkertijd gedurig de toevlucht te nemen tot het bloed van Christus.

Hier ontmoeten wij in onze tekst twee kinderen van God die na ontvangen genade gekomen zijn in de strikken van de hoogmoed, in de strikken van de zelfhandhaving, omdat ze afgeweken zijn van Gods verbondsweg, omdat ze totaal verkeerd zijn omgegaan met Gods verbondsbeloften. En ja, gemeente, dat werkt alleen maar onrust. Dan kom je van de ene ellende in de andere. Kijk maar eens hoe het vervolg is in deze geschiedenis. Saraï doet wat Abram zegt. Ze zet Hagar weer op de plaats die ze altijd had ingenomen in dat tentenkamp. Ze moet elke dag weer het werk doen dat Saraï haar opdraagt, het gewone huishoudelijke werk.

En wat werkte dat nu uit bij Hagar? Kwam het bij haar tot een geestelijke vernedering? Mocht ze buigen onder deze weg? Nee. Ze is het er niet mee eens. En wat doet ze dan? Ze vlucht weg. Weg uit dat tentenkamp van Abram. Weg uit de ellende. Weg uit de onrust. Weg om terug te keren naar Egypte, waar haar roots liggen. Wat een toestand. Zie nu wat het teweegbrengt als de kerk des Heeren gaat afwijken van de verbondsweg. Ziet u, gemeente, hoe de Schrift zelf laat zien wat er met een mensenkind gebeurt als hij niet meer op zijn plek is, als hij afwijkt van de weg des Heeren en niet meer ootmoedig wandelt met de Heere, zijn God? O, dan krijgt de hoogmoed zo de overhand.

Weet u wat er ten diepste hier openbaar komt bij deze twee kinderen van God? Ze vertonen op dit moment het beeld van Christus niet meer. En wanneer gaat een kind van God het beeld van Christus niet meer vertonen? Als het niet meer door het geloof dicht bij Christus leeft. Dan klinkt het gebed niet meer in ootmoed: o Zoon, maak mij Uw beeld gelijk.

Hoe is dat nu bij u, bij jou en bij mij? O, van nature zijn we één en al hoogmoed. Maar als de Heere komt in je leven en Hij komt met Zijn ontdekkende genade, dan zie je het, dan ervaar je het: ook in mijn hart zit die hoogmoed. En het wonder is dat de Heere vernieuwend gaat werken in het hart van een zondaar, zodat die hoogmoed aanvankelijk de doodsteek krijgt en ware ootmoed openbaar komt in je leven. Maar tegelijkertijd komt dan ook de strijd. Want Gods kinderen zijn zomaar niet volledig gestorven aan hun hoogmoed en hun zelfhandhaving en hun eigen werken.

Wat is het nodig om steeds meer en meer uit Christus bediend te worden. Dat de Heilige Geest het uit Christus gaat nemen om het in je hart neer te leggen. Wat dan? Wel, Christus heeft als Zoon des mensen volmaakte ootmoed betracht. Nooit was er in Christus enige zondige gedachte van hoogmoed te vinden.

Weet u wat ik van Christus lees in de Schrift? *Die in de gestaltenis Gods zijnde, geen roof geacht heeft Gode evengelijk te zijn; maar heeft Zichzelven vernietigd, de gestaltenis eens dienstknechts aangenomen hebbende, en is den mensen gelijk geworden; en in gedaante gevonden als een mens, heeft Hij Zichzelven vernederd, gehoorzaam geworden zijnde tot den dood, ja, den dood des kruises.*

En dan zegt Paulus: die gezindheid zou in de ware gelovigen openbaar moeten komen. Tegen die achtergrond komt de Heere tot Zijn kerk en Hij zegt het steeds weer opnieuw: *Komt herwaarts tot Mij, allen die vermoeid en belast zijt, en Ik zal u rust geven. Neemt Mijn juk op u, en leert van Mij, dat Ik zachtmoedig ben en nederig van hart; en gij zult rust vinden voor uw zielen. Want Mijn juk is*

zacht, en Mijn last is licht. Dus niet een eigen juk op je nemen. Geen eigen weg gaan, maar *neemt Mijn juk op u.* Uw eigen juk niet. Uw eigen gekozen weg niet. Daarom komt de boodschap uit deze geschiedenis tot ons, en bijzonder ook voor Gods kinderen, om dicht bij Hem te leven. En als je Hem nog niet kent, dat je Hem mag leren kennen, om achter Hem aan te komen en Zijn voetstappen te mogen drukken.

Dat zal bewaren voor eigen gekozen wegen. Dat bewaart een mensenkind om af te wijken ter linker- of ter rechterhand van Gods enige verbondsweg. Dat bewaart voor hoogmoed. Dat doet sterven aan zelfhandhaving. Dat doet buigen onder Zijn beleid, Zijn wil, Zijn weg. Daar leer je je onderwerpen aan Hem alleen. Daar leer je in lijdzaamheid te wachten op Gods tijd, op de juiste vervulling van Zijn belofte.

En achter Hem aan wordt het ten diepste geleerd om te bidden. Wat we samen biddend gaan zingen uit Psalm 25 vers 2:

*Heere, ai, maak mij Uwe wegen,
Door Uw Woord en Geest bekend;
Leer mij, hoe die zijn gelegen,
En waarheen G' Uw treden wendt;
Leid mij in Uw waarheid, leer
Ijv'rig mij Uw wet betrachten;
Want Gij zijt mijn heil, o Heere,
'k Blijf U al den dag verwachten.*

3. Een schijnbare vervulling van Gods belofte

Weet u wat ik in deze geschiedenis nu mis? Wat we zojuist gezongen hebben. Ik hoor Abram en Saraï niet bidden: *Heere, maak mij Uw wegen bekend; leer mij Uw paden. Leid mij in Uw waarheid en leer mij; want Gij zijt de God mijns heils; U verwacht ik den gansen dag.*

Hadden ze dat maar gedaan, in oprechtheid. Dat had hen voor deze verkeerde weg kunnen bewaren. Maar nee, zij weken af van Gods verbondsweg. En de Heere liet het toe. Maar niet als een God Die Zijn ogen ervoor sluit.

Ik ga vanmorgen niet heel de geschiedenis van Hagar bespreken. Een paar dingen haal ik eruit, want het gaat om de levensweg van Abram die we overdenken. Maar te midden van heel deze kromme weg grijpt de Heere nochtans in. Hagar gaat wegvluchten. Maar de Heere zegt: Hagar, je mag niet wegvluchten. Je moet terug. Je moet terug naar het tentenkamp waar je vandaan gekomen bent. Ja, de Heere komt Hagar tegemoet. En we horen die bekende woorden in vers 8: *Hagar, gij dienstmaagd van Sarai! van waar komt gij, en waar zult gij heengaan?* Dan moet ze eerlijk voor de dag komen. En ze zegt: *Ik ben vluchtende van het aangezicht van Sarai, mijn vrouw.*

Dat betekent zoveel als: mijn meesteres. En de Heere liet Hagar goed weten: dit is niet goed wat je nu doet. Je moet terug, Hagar, naar de plaats waar je hoort, naar je meesteres, naar Sarai. En nu klinkt het uit de mond van de Heere: *Keer weder tot uw vrouw, en verneder u onder haar handen.* Wees weer wie je daar altijd geweest bent.

En dan het wonder. De Heere stuurt haar niet zomaar terug. De Heere laat Hagar niet aan haar lot over, maar ze gaat terug met Gods belofte. Ze krijgt een tweevoudige belofte. Wat een God, hè. Te midden van al die kromme wegen komt Hij nochtans met Zijn beloften. De eerste is dit: Hagar, je krijgt een jongen. Je bent in verwachting van een zoon. En als hij straks geboren is, moet je hem de naam Ismaël geven. Dat heeft God bepaald. En wat betekent Ismaël, jongens en meisjes? God

hoort. Ja, de Heere heeft Hagar gehoord in haar verdrukking. En dan de tweede belofte: *Ik zal uw zaad grotelijks vermenigvuldigen, zodat het vanwege de menigte niet zal geteld worden.*

Dat geldt Ismaël. Zo gaat Hagar terug. Er wordt verder niet omschreven hoe die terugkomst heeft plaatsgevonden, maar het heeft wel plaatsgevonden. En reken maar dat ze alles verteld heeft wat ze op haar vluchttocht heeft ervaren. En ze heeft ongetwijfeld ook verteld dat de Heere tegen haar gezegd heeft: Ismaël zal tot een groot volk worden. Dat heeft Abram gehoord. Probeer u zich nu eens eventjes in Abram te verplaatsen, toen Hagar dat aan hem vertelde. Zal hij toen niet teruggedacht hebben aan Genesis 15 vers 5: *Zie nu op naar den hemel, en tel de sterren, indien gij ze tellen kunt. En Hij zeide tot hem: Zo zal uw zaad zijn.*

En nu hoort hij uit de mond van Hagar een belofte die heel nauw aansluit bij de belofte die de Heere aan hem gegeven heeft. Zal dat nu aanvankelijk geen rust gegeven hebben in het hart en het gemoed van Abram? Zal hij niet aanvankelijk gedacht hebben, en later steeds sterker: zie je wel, en toch. Wat aanvankelijk zoveel onrust gaf, de rust is weergekeerd. En in Ismaël gaat de Heere Zijn belofte vervullen. Want straks in Genesis 17 vers 18 horen wij hem toch zeggen: *Och, dat Ismaël mocht leven voor Uw aangezicht!*

O, het lijkt er heel sterk op, en verschillende verklaarders wijzen er ook op, dat Abram na de terugkeer van Hagar en de geboorte van Ismaël lange tijd gedacht heeft: dit is het. Dit is de vervulling van Gods belofte. Ismaël is het zaad. Ismaël zal dan een groot volk worden.

Gemeente, dertien jaar heeft Abram in deze overtuiging gelopen. Maar in die dertien jaar verscheen de Heere niet. En als de Heere aan een mensenkind niet verschijnt, dan heeft het geestelijke leven geen voortgang en blijft het al die tijd hetzelfde. Abram was zesentachtig toen Ismaël geboren werd, en hij is pas negenennegentig als de Heere terugkomt en hem terugbrengt op het juiste pad.

Dat is ook een les. Het kan zijn dat de Heere gesproken heeft door Zijn Woord en dat Zijn kinderen toch aanvankelijk verkeerde gedachten hebben over de belofte waarmee de Heere gekomen is. Dan kan de Heere in het leven van een mensenkind komen met de tekenen van Zijn voorzienigheid, en menen dat je in de weg des Heeren bent, en dat ook de belofte lijkt alsof die vervuld gaat worden, maar dat het later helemaal anders is. Dan kan het lijken alsof je in de weg des Heeren bent en dat na verloop van tijd blijkt dat het Gods weg niet is. Al blijft het staan dat alles valt onder Gods raad en voorzienigheid en dat niets, maar dan ook niets, buiten Zijn regering om valt.

O, wat is het toch nodig om steeds weer met dat Woord werkzaam te zijn voor Gods aangezicht. Om ook te vragen: Heere, nu hebt U gesproken in mijn leven, maar geef mij licht over Uw Woord, dat ik het toch niet verkeerd zou begrijpen, maar dat ik toch de juiste betekenis van Uw Woord mag leren verstaan.

Want ook na ontvangen genade kan een ware gelovige afdwalen. We zien het in deze geschiedenis. Daarom is het gebed zo belangrijk om met datgene wat de Heere gegeven heeft steeds weer voor Zijn aangezicht terug te keren en te bidden:

*Och, dat ik klaar en onderscheiden zag,
Hoe ik mij naar Uw bevelen moest gedragen;
Uw wonderen recht betrachten dag en nacht.*

Ja, Heere, maak in Uw Woord mijn gang en treden vast.

En dan tenslotte nog één ding. Ondanks die kromme wegen, zo zei ik zojuist, blijkt in deze geschiedenis toch Gods goedheid. Ismaël wordt geboren. Ismaël is tot een groot volk geworden. Straks, zo zullen we gaan horen, krijgt hij het teken van het genadeverbond. Ook Ismaël wordt besneden. Hij mag opgroeien bij het Woord van God. Hij mag opgroeien bij de belofte van de komende Messias. Hij weet van het altaar in het tentenkamp van Abram. Wat een voorrechten, wat een verbondsvoorrechten.

En tegelijkertijd ook iets heel schrijnends. Ondanks die bemoeienissen van de Heere. Want hoe komt Ismaël straks openbaar? Als een vijand van Izak. Ismaël wordt een plaag voor Izak. En het loopt erop uit dat Ismaël uiteindelijk met zijn moeder alsnog uit het tentenkamp verdreven moet worden.

En weet u, wat toen in dat tentenkamp van Abram tussen Ismaël en Izak al openbaar kwam, is vandaag hoogst actueel. Want wie zijn er uit Ismaël voortgekomen? Het zijn de Mohammedanen, de Islamieten. En wat komt er in deze wereld openbaar als iemand tot het geloof in Christus komt onder die volkeren? Wat zijn er niet vermoord. Wat zijn er niet onthoofd. Wat worden er niet gemarteld vanwege het geloof in Christus, juist door de nazaten van Ismaël.

En toch, en toch, laten wij voor hen bidden. Want ook uit het nageslacht van Ismaël zullen er straks staan aan de oevers van de glazen zee. Hoe ik dat weet? Uit Gods Woord. Want de dichter van Psalm 87 zegt: *Ik zal Rahab en Babel vermelden onder degenen die Mij kennen; zie, de Filistijn, en de Tyriër, met den Moor, deze is aldaar geboren.*

En wat de Heere beloofd heeft, zal bestaan. Mag je daar ook in je persoonlijk leven van weten? Hebben de beloften van het genadeverbond ook al waarde voor u en jou gekregen? En begeer je niets liever dan dat die beloften in een rechte weg worden vervuld? Wekt het juist niet het gebed op in je hart: *Leid mij in Uw waarheid, o Heere.*

Als je vanmorgen hoort dat het zelfs kan zijn dat je aanvankelijk verkeerde gedachten krijgt over Gods belofte, o vrees niet, vrees niet, want het is waar en het blijft waar:

*Uw macht is groot, Uw trouw zal nooit vergaan;
Al wat Gij ooit beloofd hebt, zal bestaan.*

Amen.